

Müasir dünya teatrından

Şekspirə uduzan postmodernizm

Belarus Moqilyovski Kukla Teatrı.
Rejissor İqor Kazakov.
V.Şekspir - "Hamlet".

"Hamlet"i səhnələyən hər bir rejissor şüuraltında Şekspirə "meydan oxuyur": sanki, "əslərin köhnəldə bilmədiyi Şekspirin, Hamletin sirri bax bundadır" deyir. Bunu bacarıb-bacarmadığını isə səhnənin amansız və sərt qanunları göstərir. Tamaşanın janrı iki hissəli tragifarşdır (bəli, tragifars yox, məhz tragifarş). Rejissor səhnə əsərini qəbirqazanların nəql etdiyi əhvalat, uydurduğu nağıl qismində təqdim edir. Rejissorun əl atdığı postmodernizmə xas "mərkəzdənqaçma" üsulu maraqlı doğurur. Şekspir mətnində, demək olar ki, epizodik obrazlar olan qəbirqazanlar Moqilyovski teatrının təqdimatında tamaşanın yaradıcısına, oyun qurucusuna çevrilir. Ən maraqlısı isə ondan ibarətdir ki, rejissor buna mətnə bir cümlə də əlavə etmədən, sadəcə, vurğuların yerinin, rakursun dəyişdirilməsi ilə nail olur. Tamaşa kukla teatrı estetikası ilə canlı aktyor ifasının sərhədində qərarlaşıb. Kuklların canlı plana və əksinə keçidləri maraqlı doğurur. Kukllarla ifa olunan tamaşa bir anda aktyorların ifası ilə əvəzlənir və yaxud Şekspirin ağırdan ağır fəlsəfi mülahizələrini səsləndirən aktyor bir anın içində "kuklalaşır". Beləcə realıqla nağıl, gerçəkliklə oyun arasındakı sərhədlər dağıdılır.

Qəhrəmanı "superman" kimi təqdim edən rejissor İqor Kazakovun Hamleti Şekspirin Hamletinin, əslində, superman qədər mücərrəd biri olduğuna işarədir. Postmodernizmə xas hər şeyə ironiya

tamaşanın ruhuna hakimdir. Sanki rejissor bununla "Hamlet əfsanələri" nə son qoymağa, bu mövzunun artıq hər kəsi bezdirdiyinə işarə edir. Hamlet Ofeliyanı qadını edir və sonra ona monastıra getməyi məsləhət görür. Bunun özü nə qədər məntiqlidirsə, bir qadının məsuliyyətini daşıya bilməyən cəsarətsiz Hamletin ədaləti bərpa edərək dünyanı xilas etməyə çalışması, "dünyanı məhvərinə qaytarmaq" iddiası da o qədər məntiqə tab gətirir.

İ.Kazakovun yozumunda Hamlet filosofdan, faciəvi qəhrəmandan komiks qəhrəmanına, oyun personajına çevrilir. Yuri Divakovun ifasında Hamlet özünü divə bənzədən çırtandır, infantil arzularla yaşayan, öz aləmində - Elsinor qəsrində hollivudsayağı məğlubedilməz superqəhrəmanı oynayan ciğal uşaqdır. Onun ifa etdiyi obraz da Hamlet deyil, əynində sinəsinə "H" hərfi yazılmış kostyum, hamlet-hamlet oynayan sadələvh uşaqdır. Bəlkə elə buna görə, tamaşada kukla səh-

nələri Hamletin hüsnünə daha çox yaraşır. Lap əvvəldən bu oyunda tamaşaçı Hamletin qalib gələcəyinə inanmır, heç kəs onu ciddiyyə almır. Heç onun ölümü də faciə səviyyəsinə yüksəlmir, olsa-olsa tamaşaçıda xəfif bir təəssüf hissi doğurur.

Tamaşada gözənilməz rejissor gedişləri, cəsarətli yozum, təsirli səhnələr, gözəl kostyumlar, maraqlı kukllar vardı. Ancaq bütövlükdə ortalıqda tamaşa varmı? - bax, bu suala birmənalı cavab verməyə çətinlik çəkirik. "Sənətkarı öz qanunları ilə ittiham etmək lazımdır" sakramental kəlamını və tamaşanın janrı təyini (tragifarş) yada salıb da tənqidi qeydlərimizin bir çoxunu qeyd dəftərçəmizdə dəfn edir, bircə məqamı vurğulamaq istəyirik ki, bəli, "Hamlet" tamaşası məhz farş idi, hərçənd ki, "tragi" sözcüyünü əsaslandıracaq bir şey tapa bilmədik, Bordinski demişkən, "qeyri-peşəkarlığımıza" bağışlayın. Belarus teatrının "Hamlet" tamaşası haqqında düşünərkən, biləixtiyar "Ehtiyatlı olun, bu Şekspirdir" sərlövhəli məqalə yada düşür.

Səhifəni hazırladı:
Altay